

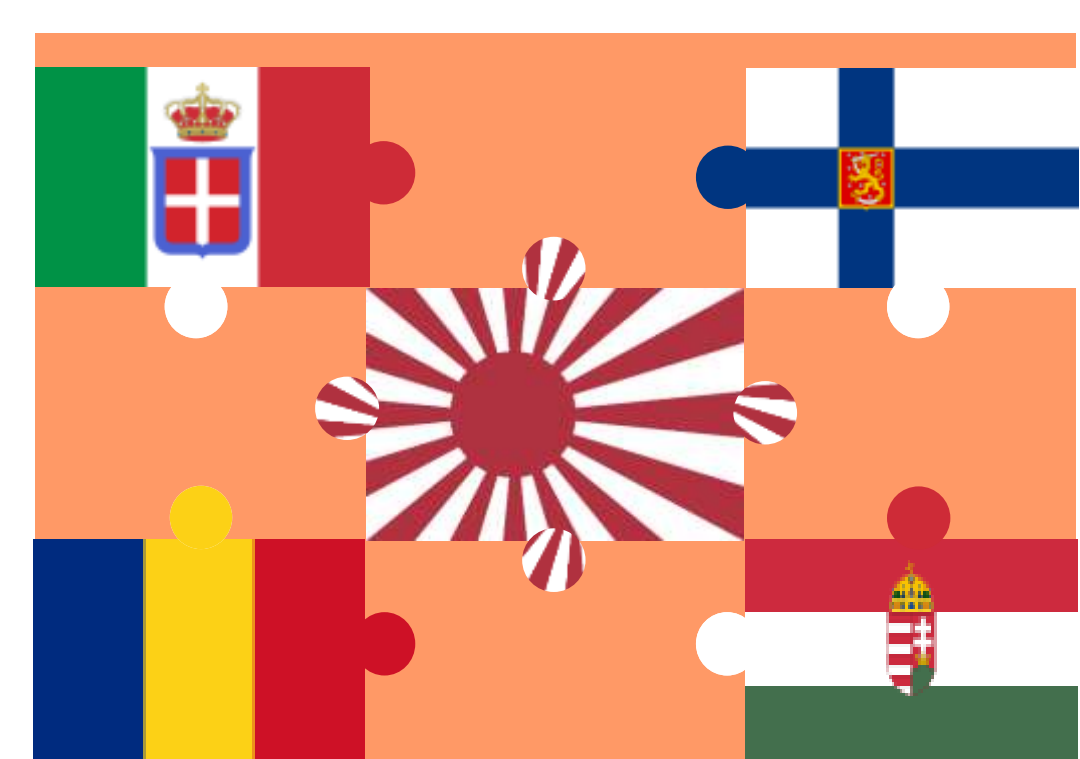
הסיבות לכישלון הפלישה הגרמנית לבר"מ במלה"ע השנייה

כיצד גרמניה הכשילה את עצמה בחזית המזרחית בין 1941–1943?

מדינות הציר 'לא מתחברות':
פינלנד, איטליה, יפן, הונגריה, רומניה

דיון של ראשי המטה הצבאי הגרמני –
היטלר במרכז

מפת המתקפה הגרמנית הראשונה
וקו הגבול לאחר חצי שנה של לחימה

היעדר תיאום ושיתוף פעולה – הקואליציה הלא-מתפקדת

קבלת החלטות שרירותיות – איש הישר בעיניו יעשה

הערכות שגויות – ציפיות מול מציאות

מסקנות

- מחקר זה מציע מבט על לניתוח שלושה גורמים מרכזיים שהובילו לכישלון הפלישה הגרמנית תוך התוויית קשרי הגומלין ביניהם.
- נמצא שהשלם גדול מסך חלקיו: בכישלון הפלישה הגרמנית לא היה גורם מכריע יחיד בעל נפח משמעותי יותר מאחרים, שכן מלבד תרומה פרטנית של כל גורם לכישלון הפלישה, כשלים שונים בביצועי הצבא הגרמני נוצרו בעקבות השפעות מצטברות של מספר גורמים שהעצימו זה את זה והפלישה הוכרעה כתוצאה ממשקלם המשותף.

- נלמד שלניהול מוצלח של מערכה צבאית נחוצים שלושה תנאים, המקיימים בינם יחסי תלות הדדית ומשליכים זה על זה:

1. תכנון מבצעי מדויק ומבוסס עובדתית
2. קבלת החלטות מבוקרת ומקצועית
3. הסתייעות בשותפות חזקות ומאוחדות

סיוע לקוי שסופק לגרמניה מבעלות בריתה עקב מאבקי כוח וסכסוכים פנימיים:

- הדרה מעירוב בתכנון והימנעות מהשתתפות לאחר מעשה (יפן)
- אי-הגדרת יעדים משותפים (פינלנד)
- כשירות לוחמתית נמוכה (הונגריה, איטליה ורומניה)

הוראות שנתנו מקבלי החלטות גרמנים לפי רצונם האישי ובניגוד לשיקולים ענייניים:

- התעלמות מנתונים אובייקטיביים ומחוות דעת מקצועיות
- פחד לבקר את המנהיג העליון – היטלר
- אופטימיות קלת-דעת ולא מבוססת בקרב בכירי מטה

הנחות מוטעות עליהן התבססו בפיקוד הגרמני במסגרת תכנון מבצעי:

- זלזול ביכולת הצבאית של הסובייטים ובכוננתם להתאגד לחזית לכידה
- הערכת-יתר גרמנית ביחס לאופן בו ייקבעו קצב המלחמה ותוצאותיה
- התעלמות מכשלי לוגיסטיקה צפויים

מבוא

ביוני 1941, פחות משנתיים מפרוץ מלחמת העולם השנייה ואחרי שכבר כבשה חלק ניכר מיבשת אירופה, החליטה גרמניה לתקוף את ברית המועצות. אולם, אף שבראשית הפלישה לברית המועצות נחלה גרמניה ניצחונות הודות ליתרונות טקטיים שהיו לה טרם ובמהלך הפלישה, בהמשך כשלה במטרתה לכבוש את ברית המועצות, ונסוגה מאדמת רוסיה ב-1943.

מדוע כשלה גרמניה בכיבוש ברית המועצות?

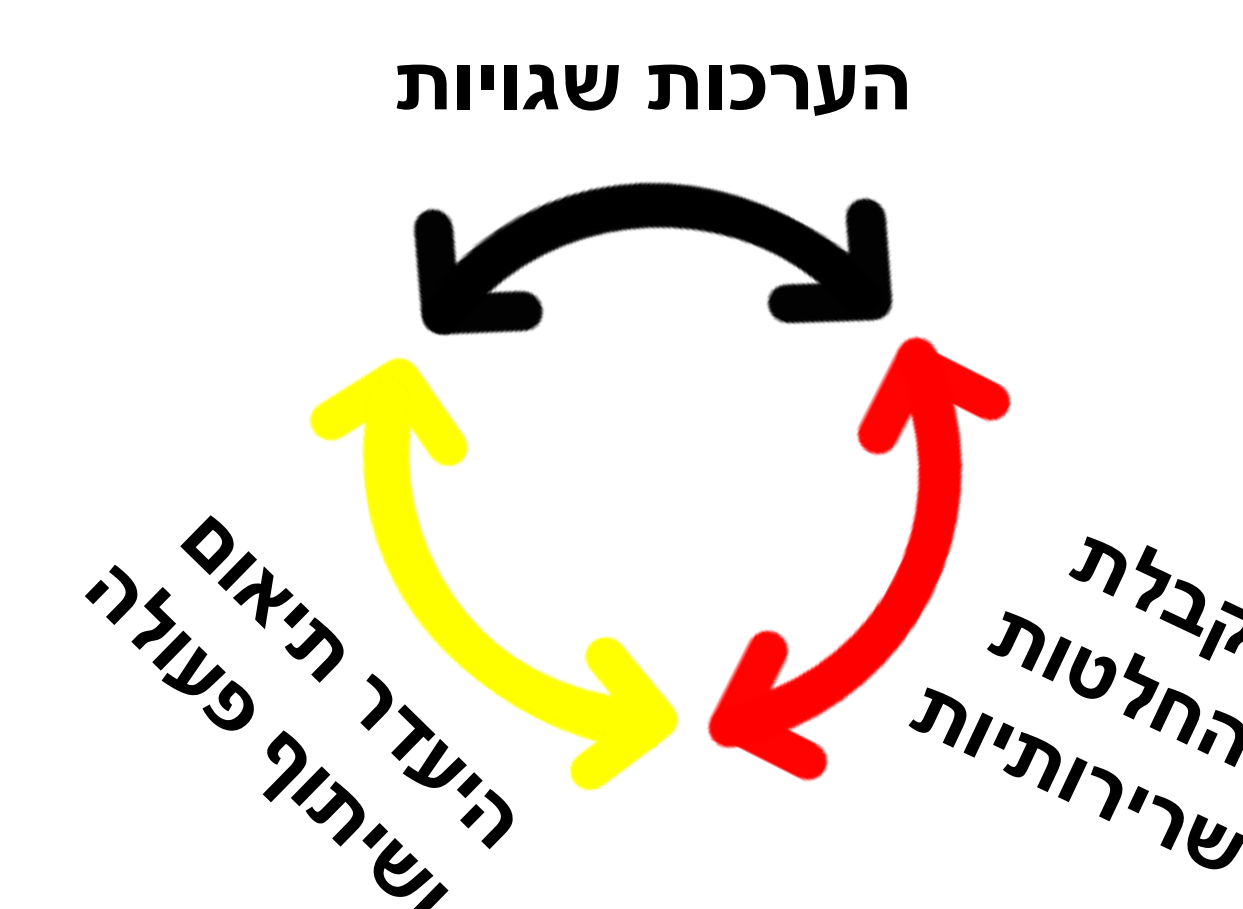
מטרת המחקר

מחקר זה מציע מודל מקורי לבחינת הסיבות לכישלון הפלישה הגרמנית לברית המועצות, בין השנים 1941–1943, במסגרת החזית המזרחית במלחמת העולם השנייה. בעוד שהמחקר ההיסטורי עד כה התמקד בגורמים שונים לכישלון הפלישה הגרמנית מבלי להתעמק בהשקפות האפשריות ביניהן, המודל שפותח במחקר זה שופך אור על קשרי הסינרגיה שבין גורמים שונים שהביאו לכישלון הפלישה הגרמנית.

דרך הסינרגיה המוצגת במודל החדשני, מחקר זה מבקש להראות שלא היה גורם יחיד שהוביל לבדו לכישלון הפלישה, אלא שהשפעתם המשולבת של גורמים שונים הביאה למפלה הגרמנית בחזית.

שיטת המחקר

מחקר זה מציע מודל מחקרי סינרוני ייחודי, המשלב שלושה גורמים שעד כה נבחנו בנפרד, ומקיימים ביניהם יחסי גומלין וזיקות הדדיות:

אירוע מדגים – הקרב על סטלינגרד

רקע לקרב סטלינגרד: 23 באוגוסט 1942 – 2 בפברואר 1943

לאחר מספר חודשים שקטים יחסית, בקיץ 1942 פתחה גרמניה במתקפה בדרום רוסיה. היעד שהוגדר למתקפה: סטלינגרד, עיר נמל ותעשייה חשובה ללחימה בחזית בהיבטים אסטרטגיים, כלכליים ופוליטיים. ציר זמן לקרב:

- 23 באוגוסט – 18 בנובמבר: התקדמות גרמנית ושליטה ביותר מ-90% משטח העיר, אך תוך קשיים ניכרים.
- 19 בנובמבר: תחילת מתקפת-נגד סובייטית על 'האבטחה באגפים' – כוחות רומנים חלשים וחסרי מוטיבציה.
- 19 בנובמבר – 24 בנובמבר: כיתור הכוחות הגרמנים. היטלר מחליט על 'רכבת אווירית' לאספקת מזון וציוד.
- 25 בנובמבר – 2 בפברואר: הכוחות הגרמנים חסרים אספקה חיונית, ובסוף נכנעים בלית ברירה ובבושה.

כשלים גרמניים מרכזיים בקרב

- גרמניה לא שכנעה את יפן לתקוף את בר"מ ← לבר"מ היו עתודות כוח אדם של מיליוני אנשים.
- ההתקדמות לעומק שטח סטלינגרד נעדרה הצדקה מבצעית ← כוחות גרמניה והציר בעיר הותשו.
- זלזול בצבא הסובייטי ← גרמניה הופתעה מיכולות התכנון והלחימה של בר"מ ונאלצה לאלתר.
- גרמניה מיאנה לספק ציוד לוחמה קריטי לשותפותיה ← הכוחות הרומנים באגפים הובסו בקלות.
- היטלר אסר על נסיגה מעירו של סטלין ← כוחות גרמניה איבדו את הזדמנותם האחרונה להימלט.
- ההחלטה על הרכבת האווירית הושפעה מנתונים שגויים ← הכוחות הגרמנים גוועו ברעב ונכנעו.

השלכות ההפסד הגרמני בסטלינגרד על החזית המזרחית

הקרב היווה נקודת מפנה בחזית – ניצחון סובייטי מרכזי ראשון, שהוביל לתחילת הנסיגה הגרמנית מבר"מ.

חשיבות המחקר

ניתן לבחון ולהבין כישלונות (והצלחות) בפלישות ובמערכות צבאיות אחרות בעזרת המודל ההסברי לכישלון הפלישה הגרמנית.

הצעות למחקר המשך

מחקר השוואתי מקיף, שיעמוד על דמיון והבדלים בין הפלישה הגרמנית למאבקים צבאיים אחרים, למשל: מחקר שיבחן את הלחימה הרוסית באוקראינה באמצעות מודל שלושת הגורמים לפלישה הגרמנית.

מתחרים

רועי ארליך

ביה"ס

הכפר הירוק – כפר

הנוער הניסויי, רמת

השרון

מורה מלווה

מר צחי רולניק

מנחה

ד"ר תמיר מגל,

אוניברסיטת חיפה

הנחיה מטעם התחרות

ד"ר ימית רחמן-שרירא

